

ממ"ש רש"י בקידושין דף מ"ב ע"א [בד"ה והא הו] בטעם
אין שליחות לקטן דגבי ושלח ושלחה איש כתיב כי יקח איש
ומינה ילפינן דאין הקטן עושה שליח, ולא ידענא טעמא
מאי כתב רש"י טעם אחר [כאן צ"מ] וכו' עיי"ש.

ובגמ' דף כ"ג ע"א כתב רש"י [בד"ה דלאו בני דעה
יניהו], וגבי שליחות איש צעין ולא קטן דשליחות
נפקא לן מויקחו להם איש שה לביח אבות אחד לוקח לכולן
עכ"ל. ועיין חתם סופר וטיב גיטין מ"ש בזה.

(א) **בירושלמי** ריש מסכת תרומות על המשנה חמשה
לא יתרוממו ואם תרמו אין תרומתם
תרומה החרש והשוטה והקטן וכו', רבי שמואל בר נחמן
שמע לכולהון מן הכא דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה
פרט לגוי מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט
לחרש ולשוטה וכו', ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן וכו',
ונחשב לכס תרומתם את שכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו
מוכיח על מחשבתו ואת שאין כתוב בו מחשבה מעשה שלו
מוכיח על מחשבתו וכאן הואיל וכתוב בו מחשבה אין מעשה
שלו מוכיח על מחשבתו, אמר רבי יוסי קשייתא קומי שמואל
הרי גיטין הרי אין כתוב בהן מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח
על מחשבתו דתנינן הכל כשירין לכתוב את הגט חוץ מחרש
שוטה וקטן אמר רבי הונא והוא שיהא פיקח עומד על גביו,
רבי יוחנן צעי והיינו וכתב לה לשמה, חזר רבי יוסי ואמר
תמן זה כותב זה מגרש ברם הכא הוא חושב והוא תורם,
רבי יעקב בר אחא אמר הא אילו כתב הוא וגירש הוא גט
הוא ברם הכא הוא חושב והוא תורם, רבי יעקב בר אחא
רבי חייה בשם רבי יוחנן חלוקין על השוה הזה, מהו כדון
אחיא דרבי יוחנן דתרומות כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן
בן ברוקה דקידושין ודרבי יוחנן בטיטין כרבינן דקידושין,
דחנן חרש שוטה וקטן שקידשו אין קידושיהן קידושין רבי
ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר צינן לצין עומן
אין קידושיהן קידושין צינן לצין אחרים קידושיהן קידושין,
עכ"ל הירושלמי. ויש כאן כמה דקדוקים:

(א) **בבב** הלשון צמירא, דאחרי שפתח ואמר ונחשב לכס
תרומתם את שכתוב בו מחשבה וכו', חזר ואמר
וכאן הואיל וכתוב בו מחשבה וכו', ולכאורה שפת יתר הוא.

(ב) **בדברי ר' יוחנן** והיינו וכתב לה לשמה צ"ח הפני
משה דלריך שליחות והני לאו בני שליחות
יניהו, ולא משום דלאו בני דיעה יניהו. ויל"ד דא"כ בפשיטות
הו"ל לשנוי דלכן לא מהני התם מחשבתו ויכרת מתוך מעשיו
כיון שאין התסרון משום כוונה אלא משום שליחות, [משא"כ
כאן בתרומה שהפסול משום מחשבה] וכן מוצא ממ"ש
לקמן בירושלמי [דף ד' ע"ב] תני בשם ר' מאיר לעולם אין
תרומתו תרומה עד שיציא שתי שערות ר' אבא בר כהנא
בשם רבנן ונחשב לכס תרומתם את שכתוב בו מחשבה תורם

סי' תרל"ב כתב וק' מי שהיה חכם ואח"כ נטרף דעתו ואחר
זמן נחמס וכו' חייב לשלם, וכן מי שהיה שכור כלוט וכו'
עיי"ש. ומ"מ הרמ"א לא סובר כן, ובכלל לא ס"ל להספר
חסידים דחייב לשלם אלא דלריך קלח כפרה וכו"ל, [ועיין
פתחי תשובה חו"מ סי' שמ"ט סק"ב].

ובדברתי שראיתי אחר כך בפתחי תשובה אהע"ז סי'
קע"ס סק"ז שהביא מהבית מאיר וגם משו"מ
ברית אברהם סי' ע"ז וסי' פ' דאם היא קטנה כל כך שאין
לה דעת למעול בצעלה ודאי דשריא אפילו להרמב"ם עיי"ש.
וא"כ מבוססים מאוד דברינו דבעניינים הנוגעים צין אדם
לחברו תליא בדעת בני אדם ודו"ק.

(ד) **ולפי** דרבינו יש למחך קושיית מהר"ל מפראג המוצא
בחסם צבי סימן מ"ט, דמבן י"ג ועד בן כ'
שאנו בר כרת אמאי מיייתי חטאת עיי"ש. ויש לומר דלגבי
שמיא לריך שיהיה בר דעת מושלם ביותר והיינו בן כ'
[ועיין לעיל חאהע"ז סי' ד' אות ג' וד'], משא"כ לגבי חיוב
חטאת שצא על השוגג ולא תליא כלל בדעת, ובר כרת מיקרי,
רק שצמיס אין מענישים עונש כרת אלא כעשה בדעת
שלימה כשהוא בן עשרים, ואין מזה צנוגע לחטאת שהוא
צנוגע וכלל דעת ודו"ק.

סימן מז

א. עוד בגדרי מעשה קטן ומחשבתו
ובחיוב כפרה ב. בדין קטן הנראה בגדול
ג. בענין אין שליחות לקטן

ב"ה, קרית צאנו, צימן חש"ל

ברש"י צ"מ דף י' ע"ב בד"ה וכו' היכי, דתנן שאין הקטן
עושה שליח דכי כתיב שליחות צין צגיטין צין
צפסח איש כתיב צעין עכ"ל. ויש לצאר למה איצטרכו תרי
קראי למעוטי קטן צין צגיטין וצין צפסח ולא סגי צחדא
מינייהו. וכן צ"צ מה שרש"י הביא גם הלימוד דפסח צסוגין
כשהמדובר לענין חרר מטעם שליחות לגבי גט.

ולדלן צדף ע"א ע"ב כתב רש"י, קטן לית ליה שליחות
דכי כתב שליחות צגדול כתב צראוי לתרום שיהא
הקדשו הקדש ודיצורו חל, דגבי הקדשות ונדריס איש כתיב,
וגבי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו עכ"ל. והקשה
צקצוה"ח סי' קפ"ח סק"ג דהא קיי"ל מופלא סמוך לאיש
נמי תרומתו תרומה והקדשו הקדש, והוא דאורייתא, א"כ
שפיר משכחת לה צראוי לתרום אפילו צקטן. והביא עוד

ואם שאין כתוב בו מחשבה אינו חורס עכ"ל, ומצואר להדיא דפסול קטן בחרומה מחמת מחשבה ולא משום שליחות. ועיין בתוס' גיטין דף כ"ב ע"ב ד"ה והא לאו שכתבו ח"ל, ואם תאמר ואכתי הא לאו בני שליחות נינהו מאי מהני דגדול עומד על גביו, יש לומר דלא צעין שליחות בכתיבה דוכתב לאו אצל קאי אלא אסופר עיי"ש, ומצואר דבכתיבה הגט לא צעין שליחות ולפי זה בחרש שוטה וקטן לאו מטעם פסול שליחות קאחינן עלה.

(ג) תירוצי הגמרא חמין זה כותב וזה מגרש וכו' ז"ב, דקו"ס הא לא כתיב התם ונחשב ואמאי לא מהני מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו.

(ד) בדברי רבין ור' ישמעאל בנו של ריב"ז אס קידושיהן קידושין, פשטות הלשון נראה דקאי אקידושי אשה, וכן פירשו המפרשים, וקשה מאוד מה החילוק אס צינו לצין עמנו או צינו לצין אחרים. ולזה תשכחי דאירי בקידוש אפר פרה. ואח"כ ראיתי ציון ירושלים שם שהביא מכמה פוסקים שהצינו דאירי בקידושי אשה, ושהגאון בעל תורת גיטין פ"י דזה קאי על קידושי אפר פרה וכיוון אמת לאמיתו עיי"ש, ותלי"ת שכוונתו לדעתו הרמה. [וע"ע ברידב"ו כאן, ובשו"ת חתם סופר אהע"ו ח"ב סי' ד' ד"ה כל זה ובסי' ק"ג ד"ה ועוד, ובשו"ת בית שלמה חו"מ סי' ס"ו דף ל"ז ע"ג]. ואחרי כל הפירושים שנאמרו עדיין צריך ביאור רחב בכל הסוגיא, ולזה אמרתי לסלול לעצמי דרך חדש צביאור דברי הירושלמי.

(ב) בתוס' גיטין דף כ"ב ע"ב ד"ה והא לאו בני דעה כתבו זהא דאטריך למעט מחליצה חרש וחרשת וקטן ולא פסיל להו מטעם דלאו בני כוונה נינהו, משום דצ"ד מזהירין אותן לעשות לשמה והוי כגדול עומד על גביו. והקשה בפני יהושע למה הוצרכו לזה והלא צפ"ק דחולין [י"ב ע"ב תוד"ה ותיבעי] כתבו התוס' בשם הירושלמי [הנ"ל] דדוקא בכתיבת הגט הוי מחשבת הקטן מחשבה גרועה ולא הוי כמעשה משום שזה כותב וזה מגרש, אבל היכא שגוף המעשה מתייחס להקטן הוי כמעשה גמור דפשיטא לן שם בחולין דמהני צקטן, וא"כ ה"נ כיון דבחליצה החליצה בעצמה מתייחסת להקטן הוה ליה כמעשה גמור דמהני וכו' עיי"ש. ובשו"ת בית שלמה חו"מ ריש סי' ס"ז דחה זאת דהא מסקינן שם בגמרא דחולין דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הוי רק מדרבנן ולא מה"ת, ותמה על הפנ"י שלא הרגיש בזה עיי"ש.

אך המעיין בסוגיא שם יראה דמסיק יש להם מעשה ואפילו מדאורייתא, אין להם מחשבה ואפילו מדרבנן, מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו מדרבנן יש לו. וזהא דיש להם מעשה מדאורייתא נחלקו רש"י ותוס', דלרש"י היינו דיבור עם המעשה וכמ"ש [ד"ה שיש להם

מעשה] כגון זה שמעשיהם מוכיחים דלשם כלי נכתבו וגם הם אומרים, והתוס' [ד"ה ותיבעי] חלקו עליו וכתבו ונראה לפרש דאמירתו לא מועלת ולא מורדת, אלא מעשה גמור כגון ההיא דאלון ורמון דפשיטא דהם חוקקים לצורך בית קיבול ולמוד עפר וכו' עיי"ש. ומצואר דמעשה גמור מהני מה"ת. וכן כתב במל"מ פ"ד מטומאת אוכלים ה"ב ח"ל, הכלל העולה דב' דינים פליגי רש"י ותוס', האחד הוא מעשה גמור בלא אמירה דלדעת התוס' הוא מן התורה ולרש"י מדרבנן, והשני מעשה שאינו גמור ואמירה דלדעת התוס' הוא מדרבנן ולרש"י הוא מה"ת, והשלישי מעשה גרוע ואמירה דלדעת התוס' אינו אפילו מדרבנן ולרש"י הוא מדרבנן עיי"ש. וכן כתב צראש יוסף כאן בחולין.

והרי הוא כמצואר דמעשה גמור הוא מה"ת אפילו בלא אמירה לשיטת התוס', וא"כ שפיר הקשה הפנ"י על התוס' לשיטתם אמאי לא ליהני בחליצה דהוי מעשה גמור. ולא הזכיר הפנ"י דבריו כלל דהוי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, רק כתב הוי כמעשה גמור דפשיטא לן שם בחולין דמהני צקטן. וכן עוד שם דבריו דהני אמוראי דס"ל בגט דבחורף לא מהני עומד על גביו ותקשי דאמאי לא מהני במכ"ש דחליצה, וע"כ דסברי כהירושלמי דגרע מחליצה דזה כותב וזה מגרש עיי"ש, וע"כ דבחליצה עדיף דהוי מעשה גמור וכלשונו הנ"ל, וזה מה שנקרא בסוגיא דחולין יש להם מעשה מן התורה. וא"כ מה הקשה הבית שלמה על הפנ"י, והלא באמת אין זה צדגא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אלא צדגא דמעשה גמור ודו"ק.

(ג) ובגוף דברי התוס' בחולין הנ"ל דאמירה לא מעלה ולא מוריד ולא הוי אפילו מדרבנן, זה זמן כבר נתקשיתי בהבנת דבריהם דהלא במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מהני אע"פ שאינו אומר כלום ולמה יגרע כשמפרש מה שהוא עושה, יציב צארא וגירא בשמי שמיא.

וראיתי שבסדרי טהרות עמ"ס כלים פ"ו דף קע"ו ע"ב הקשה כן על התוס' דאמאי הדיבור אינו מעלה כלל וכי גרע ממעשה המוכיח טובא על מחשבתו דמהני, בשלמא בלא מעשה כלל שפיר דלא מהני משום דאין מחשבתו אפילו שהוא מחשב חסוד מחשבה אבל צהדי מעשה אמאי לא מהני. וכתב לתרץ דיותר מורה על מחשבתו מה מחשב במעשה המוכיח טובא על מחשבתו אבל דיבור אפשר שהוא משחק, וכדאיחא צימות קכ"א ע"ב אפילו שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספור וכו' ג"כ אינה ראיה משום דלמא קמלא בעלמא שכיב ליה ואסיקו ליה על שמיא, עכת"ד עיי"ש. אך ברש"י יצמות שם מצואר הטעם שזה דרך התינוקות שמשחקים, וזה דייקא שם לגבי הספד אבל בסתם דיבור כשראינו שאינו משחק אמאי לא מהני.